

De eerste waterbeleidsnota

Een kennismaking

Coördinatiecommissie
Integraal Waterbeleid

Woord vooraf

Beste lezer,

Voor u ligt een brochure over de waterbeleidsnota. Die waterbeleidsnota werd op 8 april 2005 goedgekeurd door de Vlaamse Regering en is van wezenlijk belang voor de uitvoering van het decreet Integraal Waterbeleid. In de waterbeleidsnota tekent de Vlaamse Regering de krijtlijnen uit van haar visie op het waterbeleid in Vlaanderen. De waterbeleidsnota streeft naar een evenwicht tussen de ecologische, sociale en economische functies van watersystemen en bevat daartoe vijf krachtlijnen.

Deze brochure is bedoeld voor wie professioneel met water te maken heeft, maar wil tegelijk ook een breder publiek bereiken. Het waterbeleid is immers geen zaak van politici en waterbeheerders alleen. De hele bevolking heeft ermee te maken. Met deze brochure wil de Vlaamse Regering de waterbeleidsnota ruimer bekendmaken en de lezer zo laten kennismaken met het waterbeleid dat ze voor ogen heeft.

De bakens zijn uitgezet, nu komt het erop aan de brug te slaan naar de praktijk. De stroomgebied-, bekken- en deelbekkenbeheerplannen zullen concrete acties en maatregelen formuleren. Een eerste uitvoeringsbesluit bij het decreet Integraal Waterbeleid zorgt voor de geografische afbakening van stroomgebieden, bekkens en deelbekkens en maakt de organisatiestructuren op de verschillende niveaus formeel. Ik ben ervan overtuigd dat dit een verdere stap is in de uitvoering van het decreet Integraal Waterbeleid en in de verwezenlijking van de krachtlijnen van de waterbeleidsnota.

Er wacht ons een belangrijke uitdaging om de beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk in te zetten. Het doel is een verbetering van de toestand van het water en een optimalisering van het menselijk gebruik ervan. Ik ga die uitdaging graag samen met u aan!

Bij deze gelegenheid wil ik de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid danken voor het voorbereidende werk bij de uitwerking van de waterbeleidsnota en voor de realisatie van deze brochure.

Ik wens u veel leesplezier,

Kris Peeters

Vlaams minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur

Inhoud

Leeswijzer	5
Inleiding	7
1 Wateroverlast en watertekort in samenhang aanpakken	9
1.1 Van bescherming tegen water naar bescherming tegen schade	10
1.2 Het concept 'vasthouden - bergen - afvoeren'	11
1.3 Niet alle risico's zijn uit te sluiten	13
2 Water voor de mens	15
2.1 De scheepvaart bevorderen	16
2.2 De inspanningen van landbouw en industrie bestendigen	17
2.3 Onroerend erfgoed en watergebonden recreatie	17
2.4 Water voor de gezinnen	18
3 De waterkwaliteit verder verbeteren	21
3.1 Verontreiniging van oppervlakte- en grondwater voorkomen	22
3.2 Organisatie en financiering van Vlaamse waterzuivering herbekeken	23
3.3 Sanering van verontreinigde waterbodems dringt zich op	26
3.4 Werken aan de ecologische kwaliteit: maatwerk op het terrein	26
4 Duurzaam omgaan met water	29
4.1 Waar willen we naartoe?	30
4.2 Een sluitend voorraadbeheer	30
4.3 Duurzaam watergebruik vraagt bewustwording	30
4.4 Uitdagingen voor de drinkwatervoorziening	30
5 Naar een meer geïntegreerd waterbeleid	33
5.1 Een integrale aanpak van de waterketen	34
5.2 Onderbouwing van het waterbeleid	34
5.3 Een doorgedreven afstemming met de ruimtelijke ordening	37
5.4 Meewerken aan een internationaal waterbeleid	38
5.5 Een waterbeleid voor iedereen	39
Nawoord	40
Verklarende woordenlijst	41
Afkortingen	42
Nuttige adressen	43

Leeswijzer

Het integraal waterbeleid hecht veel belang aan informatieverstrekking. Ook aan de waterbeleidsnota wil de Vlaamse Regering ruime publieke aandacht geven. Deze brochure heeft als doel de krachtlijnen van de waterbeleidsnota voor de geïnteresseerde lezer op een bevattelijke manier samen te brengen.

De brochure is geen letterlijke weergave van de waterbeleidsnota. Het is een samenvatting, die de krachtlijnen ervan verduidelijkt en zijdelings ook bepaalde aspecten van het integraal waterbeleid uitgebreider onder de loep neemt. Extra informatie, die niet rechtstreeks uit de waterbeleidsnota is overgenomen, is in de meeste gevallen in een blauwe achtergrond geplaatst.

Wie geïnteresseerd is in de integrale tekst van de waterbeleidsnota, kan terecht op de website van de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (www.ciwvlaanderen.be). Ook het advies van de MINA-raad en de SERV zijn er terug te vinden. U kunt die teksten ook aanvragen bij het secretariaat van de CIW (telefonisch op het nummer 053 72 65 07 of via e-mail: ciw-sec@vmm.be).

De brochure geeft een inleiding bij de waterbeleidsnota en beschrijft achtereenvolgens de vijf krachtlijnen van de waterbeleidsnota. Het nawoord sluit af met een blik op de toekomst.

Inleiding

De Vlaamse Regering streeft naar gezonde en – waar mogelijk – natuurlijke watersystemen, waarvan niet alleen de huidige maatschappij, maar ook de toekomstige generaties gebruik kunnen maken voor tal van functies. De waterbeleidsnota verwoordt de visie van de Vlaamse Regering op het integraal waterbeleid.

1 Wateroverlast en watertekort in samenhang aanpakken

Een eerste krachtlijn van de waterbeleidsnota focust op het fors terugdringen van de veiligheidsrisico's bij wateroverlast en tegelijkertijd het voorkomen of beperken van watertekort. Wateroverlast en watertekort hebben immers dezelfde oorzaak. Het vernieuwende concept 'vasthouden - bergen - afvoeren' vormt de leidraad voor het beheer van de waterkwantiteit.

2 Water voor de mens

De vitale rol die water in de economie en de samenleving speelt, wordt versterkt. Sleutelementen vormen enerzijds de ontwikkeling van de scheepvaart als milieuvriendelijk alternatief voor wegtransport, en anderzijds een duurzame watervoorziening voor de bevolking, de industrie en de landbouw. Nieuwe impulsen voor watergebonden recreatie en onroerend erfgoed verhogen de belevingswaarde van water.

3 De waterkwaliteit verder verbeteren

Een derde krachtlijn houdt de verbetering van de waterkwaliteit in. Hiermee wordt tegemoetgekomen aan de Europese regelgeving. Bijzondere aandacht gaat uit naar de organisatie en financiering van de Vlaamse waterzuivering, waarbij de drinkwatermaatschappijen een belangrijke rol krijgen toebedeeld. Door bovendien het oppervlaktewater, het grondwater, de waterbodems en de waterrijke natuur in samenhang te benaderen, zorgt de waterbeleidsnota voor een geïntegreerde aanpak van de waterkwaliteit.

4 Duurzaam omgaan met water

Een vierde krachtlijn houdt het duurzaam en efficiënt gebruik van water in. Aangezien water met een geschikte kwaliteit voor verschillende soorten gebruik door de mens steeds schaarser wordt, onderstreept de waterbeleidsnota het belang van initiatieven om water te hergebruiken en alternatieve waterbronnen aan te wenden. Verder leveren een groeiend bewustzijn en een aangepast gedrag bij watergebruikers een besparing van het watergebruik op.

5 Naar een meer geïntegreerd waterbeleid

Tenslotte ziet de Vlaamse Regering heil in een meer geïntegreerd waterbeleid. Aan de hand van een aantal nieuw op te richten overleg- en coördinatiestructuren, zoals voorzien in het decreet Integraal Waterbeleid, zal de huidige versnippering worden opgevangen. Ook de grensoverschrijdende samenwerking en overleg met het beleidsdomein van de ruimtelijke ordening zijn essentieel. Door middel van tal van initiatieven, die gaan van informatieverbreiding tot inspraakmogelijkheden of samenwerking, wordt duidelijk gemaakt dat het waterbeleid niet alleen een zaak is van politici of waterbeheerders, maar van alle betrokkenen.

Nawoord

Inleiding

Ter uitvoering van het decreet Integraal Waterbeleid keurde de Vlaamse Regering op 8 april 2005 de eerste waterbeleidsnota goed. De krachtlijnen van de waterbeleidsnota dienen mee als uitgangspunt bij het opmaken van de waterbeheerplannen. De waterbeleidsnota zelf is geen plan, maar een politiek beleidsdocument waarmee de Vlaamse Regering haar visie op het waterbeleid in Vlaanderen verwoordt.

Waterbeleidsnota geïnspireerd op decreet Integraal Waterbeleid

De waterbeleidsnota is gericht op de verwezenlijking van de doelstellingen van het decreet Integraal Waterbeleid. Dat decreet is de vertaling van de Europese kaderrichtlijn Water en tekent een waterbeleid uit met aandacht voor alle facetten van het watersysteem en met raakvlakken met andere beleidsdomeinen. Maar waar de Europese kaderrichtlijn Water voornamelijk milieudoelstellingen oplegt, gaat het decreet verder en kiest het resoluut voor een geïntegreerde benadering.

De visie die de waterbeleidsnota verwoordt, houdt rekening met de onderwerpen die volgens het decreet Integraal Waterbeleid zeker aan bod moeten komen: waterkwaliteit, duurzaam watergebruik, beheersing van de wateroverlast, beheersing van de sedimenttoevoer naar de waterlopen en herstel van de ecosystemen in en rond het water en de waterrijke gebieden.

Waarom een waterbeleidsnota?

De waterbeleidsnota is als visiedocument een belangrijke pijler om een integraal waterbeleid te voeren in Vlaanderen. Ze vertolkt immers de visie van de Vlaamse Regering op het waterbeleid. Op die manier groeit het waterbeleid uit tot de verantwoordelijkheid van de voltallige regering en blijft het niet beperkt tot de bevoegdheid van de minister van Leefmilieu alleen.

Het gieten van die visie in één document sluit aan bij de geïntegreerde aanpak van het waterbeleid, die een oplossing biedt voor de versnippering en resoluut kiest voor overleg en samenwerking, integratie en organisatie.

De waterbeleidsnota geeft ook duidelijkheid over de afstemming van het waterbeleid met andere beleidsdomeinen: zo haakt de nota in op het Milieubeleidsplan en neemt ze positie ten opzichte van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen en het Mobiliteitsplan.

Ten slotte ligt de meerwaarde van de waterbeleidsnota ook in de randvoorwaarden die ze schept voor het Vlaamse deel van de internationale stroomgebiedbeheerplannen en de richting die ze geeft aan de opmaak van de bekken- en deelbekkenbeheerplannen.

Krachtlijnen van de waterbeleidsnota

De Vlaamse Regering streeft naar gezonde en – waar mogelijk – natuurlijke watersystemen, waarvan niet alleen de huidige maatschappij, maar ook de toekomstige generaties voor tal van zaken gebruik kunnen maken. De eerste waterbeleidsnota streeft naar een evenwicht tussen de ecologische, sociale en economische functies van watersystemen en bevat daartoe vijf krachtlijnen:

- 1 terugdringen van risico's die de veiligheid aantasten en het voorkomen, herstellen en waar mogelijk ongedaan maken van watertekort;
- 2 water voor de mens: scheepvaart, watervoorziening, industrie en landbouw, onroerend erfgoed, recreatie;
- 3 de kwaliteit van water verder verbeteren;
- 4 duurzaam omgaan met water;
- 5 een meer geïntegreerd waterbeleid voeren.

Over de doelstellingen en de inhoud van het decreet Integraal Waterbeleid is een brochure gemaakt: 'Het decreet Integraal Waterbeleid. Mijlpaal voor het Vlaamse waterbeleid'. U kunt die brochure verkrijgen via het Waterloket (telefonisch op het nummer 0800 99 004 of via e-mail: info@waterloketvlaanderen.be).

De waterbeleidsnota: het traject

- De Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW) maakt een voorontwerp van de waterbeleidsnota op.
- De Vlaamse Regering keurt een aangepast voorontwerp van waterbeleidsnota principiële goed (7 januari 2005).
- Het voorontwerp van waterbeleidsnota wordt voor advies voorgelegd aan de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen (MiNa-raad) en aan de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV).
- De MiNa-raad en de SERV publiceren hun gemeenschappelijk advies (26 februari 2005).
- De Vlaamse Regering keurt een aangepaste waterbeleidsnota definitief goed (8 april 2005).

1 | Wateroverlast en watertekort in samenhang aanpakken

Onze watersystemen zijn uit balans: wateroverlast, maar ook verdroging zijn daarvan sprekende bewijzen. Beide problemen hebben dezelfde oorzaak. Daarom is een geïntegreerde aanpak van wateroverlast en verdroging aangewezen. Deze krachtlijn beschrijft hoe Vlaanderen hieraan het hoofd wil bieden.

1.1 Van bescherming tegen water naar bescherming tegen schade

Vroeger werd de strijd tegen wateroverlast gevoerd vanuit de overweging dat zo weinig mogelijk land mocht overstromen. Daarom werden er hoge dijken gebouwd, liefst zo dicht mogelijk bij de rivier. Vlaanderen en Nederland waren op dat vlak een voorbeeld voor alle waterrijke landen. Nieuwe ontwikkelingen in het waterbeheer zorgen nu voor een andere, meer natuurlijke kijk op hoogwater. Het uitgangspunt is dat overstromingen eigen zijn aan de natuur en altijd zullen blijven voorkomen. Overstromingen kunnen niet tot elke prijs vermeden worden. Het minimaliseren van de schade staat voorop. Die aanpak is ook vanuit maatschappelijke redenen ingegeven: honderd procent bescherming bieden tegen overstromingen is maatschappelijk en economisch gezien immers niet verantwoord.

De schade die overstromingen aanrichten, blijkt in vele gebieden veeleer beperkt te zijn. In natuur-

gebieden kunnen overstromingen zelfs positieve effecten hebben. In dichtbevolkte gebieden moeten overstromingen dan weer absoluut worden vermeden. Overstromingen moeten in de toekomst dus zo gecontroleerd mogelijk gebeuren, op plaatsen waar de schade minimaal is. Bebouwde en bewoonde gebieden zullen dan ook een hogere bescherming krijgen dan niet-bebouwde plaatsen. Ook activiteiten van algemeen belang, zoals drinkwaterwinning, worden beter beschermd.

Voor heel Vlaanderen bestaan er al risicokaarten, die aangeven hoe groot de kans op een overstroming is. Tegen eind 2007 worden ook schadekaarten opgemaakt. Die moeten voor de valleigebieden van de belangrijkste waterlopen een gedetailleerde inschatting geven van de kans op schade door wateroverlast. Om die inschatting te ondersteunen, werken de waterbeheerders momenteel volop aan waterkwantiteitsmodellen voor de verschillende stroomgebieden en bekkens.

Het watersysteem uit evenwicht

Overstromingen zijn een natuurlijk fenomeen: onder extreme weersomstandigheden hebben rivieren immers ruimte nodig om de overmaat aan neerslag kwijt te raken. De schadelijke gevolgen van overstromingen zijn de laatste tientallen jaren echter toegenomen. Tegelijkertijd is ook verdroging in Vlaanderen een oprukkend fenomeen.

Meer dan de grillen van de natuur blijken vooral de menselijke ingrepen aan het watersysteem het watersysteem uit evenwicht te brengen. Jarenlang werden waterlopen rechtgetrokken en ingedijkt en werd er verkaveld en gebouwd in de directe omgeving van water. Hierdoor verloren de rivieren hun natuurlijke overstromingsgebieden en dringt het regenwater niet meer in de bodem. De gevolgen op lange termijn tekenen zich duidelijk af. Door de verminderde infiltratie en de drainerende werking van korte, rechtgetrokken beken zijn vruchtbare valleien verdroogd en rijke biotopen verdwenen. Stroomafwaarts is het overstromingsgevaar sterk toegenomen.

Door een geïntegreerde aanpak met meer respect voor de behoeften van het watersysteem wil Vlaanderen de problemen met wateroverlast en de verdroging een halt toeroepen.

1.2 Het concept 'vasthouden - bergen - afvoeren'

Om te voorkomen dat de wateroverlast wordt afgewenteld op de stroomafwaarts gelegen gebieden, volgt het waterbeheer een drietrapsstrategie. Die strategie moet een antwoord bieden op de wateroverlast in Vlaanderen, maar moet ook bijdragen aan de strijd tegen verdroging:

- 1 vasthouden: in de eerste plaats wordt de neerslag zoveel mogelijk ter plaatse vastgehouden;
- 2 bergen: indien nodig wordt voor extra buffering gezorgd langs de waterlopen;
- 3 afvoeren: als zowel vasthouden als bergen ontoereikend zijn, moet het water zo vertraagd mogelijk worden afgevoerd naar de waterlopen stroomafwaarts.

De volgorde van de strategieën geeft aan welk beheer de voorkeur geniet. Om kans op slagen te hebben is het belangrijk dat deze aanpak vorm krijgt op de verschillende niveaus van het waterbeheer.

Het water vasthouden

Neerslag moet zoveel mogelijk de bodem insijpelelen. Die infiltratie zorgt voor een aanvulling van de grondwatertafel en voor een vertraagde afvoer naar de waterlopen. In beide gevallen wordt de kans op een overstroming kleiner. Door een verminderde afstroming neemt erosie af, alsook de toevoer van sedimenten. Daardoor komt er minder slib in de waterlopen terecht en moet er minder geruimd worden. Doordat het grondwater aangevuld wordt, wordt verdroging tegengegaan.

Een positief neveneffect van infiltratie is bovendien dat het ook de waterkwaliteit ten goede komt: de riooloverstorten treden minder vaak in werking en het rioleringswater wordt efficiënter gezuiverd.

Ook in de waterlopen zelf komt het erop aan het water vast te houden en de afvoer zo veel mogelijk te vertragen. Dat kan bijvoorbeeld door oevers weer in hun natuurlijke staat te herstellen en waterlopen opnieuw te laten meanderen.

Hoe water vasthouden in de praktijk wordt toegepast, hangt af van de bestemming en de inrichting van het gebied.

In het **buitengebied** zijn er mogelijkheden voor een brede aanpak. Bestaande bos- en groengebieden houden van nature water vast. Door nieuwe bos- en groengebieden, waaronder wetlands, te ontwikkelen, komen er meer mogelijkheden voor infiltratie. Deze ontwikkeling is vastgelegd in de bindende bepalingen van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen en in het Natuurdecreet.

Ook in **landbouwgebieden** wordt het water zo veel mogelijk vastgehouden en wordt de waterafvoer vertraagd, in overeenstemming met de code voor goede landbouwpraktijk. Zo zijn de herwaardering van kleine landschapselementen zoals poelen en hagen, en de aanleg van oeverzones nuttige ingrepen om in landbouwgebieden water vast te houden.

In gebieden waar **grote oppervlakten verhard** zijn – woongebieden, industrieterreinen, wegen, parkeerplaatsen – staat hergebruik van hemelwater voorop. Het afkoppelen van hemelwater voorkomt dat dit water naar een gemengd rioleringsstelsel afvloeit. Daarnaast kunnen, waar de lokale situatie en de bodemgesteldheid het toelaat, oppervlakten waterdoorlaatbaar worden gemaakt zodat de neerslag zo veel mogelijk in de bodem kan dringen.

Ten slotte is ook het **beheer van de waterlopen** zelf bepalend. Als het contact tussen de waterlopen en hun valleien hersteld wordt, krijgt het water meer ruimte. Het waterlopenbeheer mag zich hierbij niet uitsluitend richten op de waterhuishouding, maar moet ook oog hebben voor andere functies zoals natuur, landbouw, recreatie en economie. Een actief peilbeheer in samenspraak met de lokale landbouwers en natuurbeheerders, en de herwaardering van grachtenstelsels bieden heel wat kansen om water vast te houden.

Bergen: op zoek naar extra buffering

Als er bovenstrooms onvoldoende mogelijkheden zijn om het water vast te houden, is extra buffering nodig. Langs de rivieren worden gebieden aangesproken waar het extra water tijdelijk opgevangen kan worden bij extreme afvoeren. De natuurlijke bergingscapaciteit van valleigebieden (bijvoorbeeld de winterbedding) wordt hierbij zo veel mogelijk gebruikt.

Daarnaast zullen op bepaalde plaatsen overstromingsgebieden moeten worden afgebakend die ruimte teruggeven aan de waterlopen. Die al dan niet gecontroleerde overstromingsgebieden breiden de capaciteit voor berging uit en ze compenseren natuurlijke overstromingsgebieden die al door bebouwing en industrie zijn ingenomen of voor andere functies worden gebruikt.

De overstromingsgebieden worden afgebakend in de waterbeheerplannen die per stroomgebied,

bekken en deelbekken opgemaakt worden. De afbakening gaat uit van een verbetering van de waterhuishouding, maar houdt ook rekening met andere elementen, zoals de kostenefficiëntie en een rationeel grondgebruik.

Afvoeren als laatste optie

Als vasthouden en bergen niet voldoende zijn, moet het water zo vertraagd mogelijk worden afgevoerd. De afvoercapaciteit moet dus in de laaggelegen gebieden voldoende groot zijn, zodat de risico's minimaal worden. Lokaal baggeren en ruimen, verbreding van waterlopen en het installeren van pompen om water af te voeren, zijn voorbeelden van dergelijke maatregelen.

Ook extra infrastructuurwerken kunnen nuttig zijn. Die werkzaamheden worden steeds bekeken vanuit het concept 'vasthouden - bergen - afvoeren'. Infrastructuurwerken ter bevordering van de scheepvaart blijven vanzelfsprekend wel mogelijk.

1.3 Niet alle risico's zijn uit te sluiten

Door een combinatie van al die maatregelen zal het mogelijk zijn om de schade door overstromingen in grote mate in te perken. Toch zijn niet alle risico's uit te sluiten.

Bij uitzonderlijke meteorologische omstandigheden kan er voor bepaalde locaties of gebieden toch wateroverlast dreigen. Voor die gebieden is het van belang dat er permanent informatie beschikbaar is over waterstanden en debieten. Er is bovendien behoefte aan een goed functionerend waarschuwings- en alarmsysteem, dat gebruik maakt van accurate voorspellingsmodellen. Voor niet te vermijden wateroverlast moet een verzekeringsstelsel opgezet worden. De verzekering tegen schade ten gevolge van wateroverlast behoort tot de bevoegdheid van de federale overheid. Het regeerakkoord voorziet echter dat Vlaanderen deze bevoegdheid opneemt. Preventie en schadevergoeding kunnen daardoor beter op elkaar afgestemd worden.

Kustverdediging en Sigmaplan: veiligheid voorop

De toename van stormweer in onze streken en de verwachte stijging van de zeespiegel zijn voldoende redenen om aan de kust en in het Schelde-estuarium nu al maatregelen te nemen. Hier staat de veiligheid immers het meest op het spel. Naast veiligheid zijn in het Schelde-estuarium ook toegankelijkheid (van de zeehavens Antwerpen, Gent en Zeebrugge) en natuurlijkheid van belang.

De Vlaamse en de Nederlandse regering hebben op 11 maart 2005 een Ontwikkelingsschets 2010 voor het Schelde-estuarium vastgesteld. Die ontwikkelingsschets geeft op strategisch niveau aan welke projecten en maatregelen noodzakelijk zijn om ervoor te zorgen dat de Schelde in 2010 veilig, toegankelijk en natuurlijk is.

Het geactualiseerde Sigmaplan is één van de projecten die ervoor moeten zorgen dat de veiligheid bij overstromingen langs de Zeeschelde verhoogt door een combinatie van gecontroleerde overstromingsgebieden (GOG's) en dijkverhogingen.

Meer informatie over de Ontwikkelingsschets 2010 is terug te vinden op de website van de Projectdirectie ontwikkelingsschets Schelde-estuarium (ProSes), www.proses.be. De website www.sigmaplan.be geeft toelichting bij het geactualiseerde Sigmaplan.

2 | Water voor de mens

Water vervult uiteenlopende functies in onze maatschappij. Het is onmisbaar als hulpbron voor de industrie en landbouw, en als grondstof voor de drinkwatervoorziening, maar het heeft ook een belangrijke recreatieve en cultureel-historische waarde. Ook voor natuur en landschap is water van grote betekenis. Aandacht voor deze multifunctionaliteit in relatie tot de draagkracht van het watersysteem is dan ook een essentieel element van een welvarende samenleving. In deze krachtlijn 'Water voor de mens' gaan we dieper in op de economische functies van water. De natuurfunctie van water komt aan bod in de volgende krachtlijn 'De waterkwaliteit verder verbeteren'.

2.1 De scheepvaart bevorderen

De komende decennia wordt er in Vlaanderen een toename van de scheepvaart verwacht. Het volume aan te verhandelen goederen neemt immers toe. Bovendien moedigt de Vlaamse overheid de scheepvaart aan als milieuvriendelijk transportmiddel.

Om de groeiende scheepvaarttrafiek op te vangen, moet Vlaanderen zorgen voor een vlot verkeer op zijn waterwegen. Daartoe moeten de infrastructuurknooppunten op de hoofdwaterwegen weg-gewerkt worden, de waterwegen permanent onderhouden worden en de uitrusting van het waterwegennet (kaaimuren, terminals, ...) gemoderniseerd worden.

De stijgende vraag naar transport over water vereist ook de ontsluiting van het hinterland. Het is dan ook belangrijk dat Vlaanderen in de stedelijke gebieden en op belangrijke knooppunten over voldoende watergebonden bedrijfsterrinen beschikt.

De bevoegdheidsverdeling over de waterwegen tussen België en de gewesten is niet optimaal voor een veilig verkeer op de waterwegen. In de huidige situatie zijn de gewesten bevoegd voor het beheer van de waterwegen. De reglementering van het verkeer over deze waterwegen behoort echter tot de bevoegdheid van de federale overheid. De Vlaamse Regering wil dan ook alles in het werk stellen om de regelgeving op het vlak van binnenvaart over te hevelen naar de gewesten.

Op de waterwegen van het Trans-Europees Netwerk (TEN) en op de hoofdwaterwegen, die voor internationale verbindingen en voor de ontsluiting van de belangrijkste economische knooppunten in Vlaanderen zorgen, wordt er verder gewerkt aan de minimumdienstverlening in overeenstemming met internationale afspraken. Op de secundaire waterwegen komt er een aangepaste dienstverlening. Nieuwe telematicasystemen zullen bijdragen aan een vlot binnenvaartverkeer.

2.2 De inspanningen van landbouw en industrie bestendigen

Landbouw en industrie zijn onmisbare pijlers voor de Vlaamse economie. Beide sectoren hebben de afgelopen jaren al grote inspanningen geleverd om hun waterverbruik te reduceren en waterverontreiniging tegen te gaan. Nu komt het er in de eerste plaats op aan die inspanningen te consolideren en de kansen tot win-winsituaties te benutten. Een toenemend efficiënt waterbeheer komt immers zowel de sectoren als het watersysteem ten goede.

Een dergelijk waterbeheer is steeds gericht op een daling van de totale hoeveelheid water in het productieproces. Om dat in de praktijk te brengen, denkt de Vlaamse Regering aan verschillende instrumenten en maatregelen. De Best Beschikbare Technieken blijven een centrale rol spelen. Van belang is dat het onderzoeks- en wetenschapsbeleid voldoende aandacht heeft voor water. Daarnaast zal de Vlaamse Regering bedrijven stimuleren om een wateraudit te laten uitvoeren. Zo'n audit moet de mogelijkheden voor watersparing en hergebruik in het bedrijf blootleggen.

In een aantal gevallen – bijvoorbeeld als gevolg van Europese richtlijnen – zullen van de sectoren extra inspanningen nodig zijn. Een voorbeeld van zo'n extra maatregel binnen de industrie is het afkoppelen van verharde oppervlakten. Van de landbouwsector kan in bepaalde gevallen gevraagd worden om hun gronden actief in te schakelen in de strijd tegen wateroverlast. Een dergelijke maatregel moet steeds voorafgegaan worden door een maatschappelijke kosten-batenanalyse. Zo kunnen overstromingen op landbouwgrond enkel aanvaard worden op voorwaarde dat de water(bodem)kwaliteit goed genoeg is.

Als het actief inschakelen van gronden in de waterbeheersing de bedrijfsvoering van een industrieel bedrijf of landbouwbedrijf in het gedrang brengt, zal de Vlaamse Regering het nodige doen om de

eigenaar te compenseren. In sommige gevallen kan de eigenaar dan de overheid vragen zijn gronden aan te kopen (aankoopplicht) of worden de inkomstenverliezen van de landbouwer-eigenaar of de landbouwer-gebruiker vergoed. In deze context zal ook het instrument grondenruil verder ontwikkeld worden.

Ook op het vlak van waterverontreiniging zijn extra inspanningen van landbouw en industrie nodig. Het beleid zal zich meer gaan toespitsen op het voorkomen van diffuse verontreiniging. Voor de landbouw blijft het systeem van beheerovereenkomsten behouden. In de komende jaren wordt onderzocht of nieuwe of aangepaste beheerovereenkomsten nuttig zijn.

2.3 Onroerend erfgoed en watergebonden recreatie

De mens heeft altijd de aanwezigheid van het water opgezocht. Het watersysteem weerspiegelt dan ook een belangrijk deel van onze geschiedenis: we spreken ook van watergebonden onroerend erfgoed. Het bewustzijn over de raakvlakken tussen het integraal waterbeleid en het beleid onroerend erfgoed is vrij jong. De komende jaren zal de Vlaamse Regering initiatieven nemen om gemeenschappelijke beleidsaspecten op elkaar af te stemmen.

Water biedt tal van mogelijkheden om aan recreatie te doen. Voor de onbevaarbare waterlopen is het belangrijk dat dit gebeurt met aandacht voor de natuur en voor de draagkracht van het watersysteem. Voor de waterwegen is een beleidsplan waterrecreatie en toerisme opgesteld. Dat plan geeft de klijntijnen weer voor een harmonieus samengaan van waterrecreatie met andere functies. De concrete vertaling gebeurt in de bekenbeheerplannen, met respect voor het beleid ruimtelijke ordening. Het beleidsplan waterrecreatie en toerisme is terug te vinden op de website van de administratie Waterwegen en Zeewezen (www.lin.vlaanderen.be/awz/html/beleidrecrea.htm).

2.4 Water voor de gezinnen

Bij de watergebruikers mogen zeker de huishoudens niet vergeten worden. De consument heeft de laatste jaren belangrijke inspanningen geleverd op het vlak van rationeel watergebruik. Toch zijn er nog extra inspanningen mogelijk. Een duurzaam gebruik van water vraagt dat hoogwaardig water alleen gebruikt wordt voor hoogwaardige toepassingen. Op die manier wordt drinkwater alleen gebruikt voor koken en lichaamshygiëne. Voor andere toepassingen – toiletspoeling, sproeien van de tuin, schoonmaak en wasmachine – kan hemelwater gebruikt worden. Verspilling van drinkwater kan worden vermeden door spaardouchekoppen of een aangepaste toiletspoeling te installeren.

Een belangrijke maatregel om het watergebruik door de huishoudens te milderen, is het afkoppelen, gebruiken en vasthouden van hemelwater. De lopende sensibiliseringsacties rond hemelwaterputten en het gebruik van hemelwater worden onverminderd voortgezet. Ook de acties om de waterverontreiniging door de gezinnen tegen te gaan (bijvoorbeeld het weggieten van gevaarlijke stoffen in de gootsteen) krijgen een vervolg.

Hemelwater, een goede vervanger

Meer dan 70% van de aardbol bestaat uit water. Maar 0,6% daarvan is drinkbaar. Maar nog steeds wordt dat drinkbaar water gebruikt om te wassen, de planten te gieten, de tuin te sproeien, ... Door hemelwater te gebruiken kan het kostbare drinkwater gespaard worden voor toepassingen die dat echt vragen. Hemelwater gebruiken betekent ook een besparing op de waterfactuur. Een andere mogelijkheid is overtollig hemelwater te laten infiltreren in de grond, zodat het vertraagd wordt afgevoerd.

Hemelwater gebruiken en vertraagd afvoeren: een duurzame oplossing

Op 1 februari 2005 werd de gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake hemelwaterputten, infiltratievoorzieningen, buffervoorzieningen en gescheiden lozing van afvalwater en hemelwater van kracht. Het algemene uitgangsprincipe hierbij is dat hemelwater in de eerste plaats zo veel mogelijk gebruikt wordt. De rest van het hemelwater wordt geïnfiltreerd of gebufferd, zodat maar een beperkte hoeveelheid vertraagd wordt afgevoerd.

Als de horizontale dakoppervlakte groter is dan 75 vierkante meter, is men bij nieuwbouw en herbouw verplicht een hemelwaterput te installeren en het opgevangen water te gebruiken. Ook als de dakoppervlakte van een gebouw met meer dan 50 vierkante meter uitbreidt, is een hemelwaterput verplicht. Gebouwen met een rietendak of een groendak en gebouwen die worden opgericht op percelen kleiner dan 3 are zijn vrijgesteld van die verplichting. Een infiltratievoorziening is verplicht als de verharde oppervlakte groter is dan 200 m².

Subsidies voor hemelwaterputten en infiltratie

Tal van gemeenten geven subsidies aan inwoners die een hemelwaterput installeren en het hemelwater gebruiken. Ook wie voorzieningen treft om hemelwater te laten infiltreren, kan in sommige gevallen een subsidie krijgen. Als die gemeenten ook nog de Samenwerkingsovereenkomst getekend hebben, doet het Vlaamse Gewest er nog een subsidie bovenop. De aanvraag en de uitbetaling van die gewestelijke subsidie verlopen ook via de gemeente. Om in aanmerking te komen, moeten de hemelwaterinstallaties en infiltratievoorzieningen in overeenstemming zijn met de code van goede praktijk voor hemelwaterputten en infiltratievoorzieningen. U kunt die code bestellen bij het Waterloket: 0800 99 004 of info@waterloketvlaanderen.be.

De gewestelijke subsidieregeling voor hemelwaterputten is alleen van toepassing voor woningen met een bouwvergunning van vóór 7 september 1999. De subsidie bedraagt maximaal 375 euro per woning en kan nooit meer zijn dan de subsidie van de gemeente. Het bedrag van de subsidie en de voorwaarden van de gemeentelijke premie verschillen van gemeente tot gemeente. Om te weten of u in aanmerking komt, kunt u het best contact opnemen met de milieudienst of met de technische dienst van uw gemeente.

3 | De waterkwaliteit verder verbeteren

De waterkwaliteit is de laatste jaren gestaag verbeterd. Om die verbetering voort te zetten, streeft de Vlaamse Regering naar oplossingen die het hele watersysteem ten goede komen. Niet alleen de waterlopen dus, maar ook het grondwater en de waterbodems; niet alleen de waterkwaliteit, maar ook de kwantiteit, de ecologie en de morfologie van het watersysteem.

In deze krachtlijn komen de verschillende sporen aan bod die het Vlaamse waterbeleid volgt om de waterkwaliteit verder te verbeteren. De Europese kaderrichtlijn Water legt de lidstaten immers op een goede waterkwaliteit te bereiken tegen eind 2015. Ook de Nitraatrichtlijn en de richtlijn Stedelijk Afvalwater leggen kwaliteitseisen op.

3.1 Verontreiniging van oppervlakte- en grondwater voorkomen

Verontreiniging van oppervlakte- en grondwater moet zo veel mogelijk voorkomen en beperkt worden.

Oppervlaktewater

Om de verontreiniging door puntbronnen te verminderen is de milieuvergunning een essentieel instrument. De ministeriële omzendbrief met betrekking tot de beoordeling van de verenigbaarheid van de lozing van bedrijfsafvalwater op de openbare riolering met de beleidsaanpak inzake RWZI-exploitatie (2001) zal bijgestuurd worden. De akkoorden die hieruit voortkomen, moeten winst opleveren voor alle betrokken partijen en gepaard gaan met een correcte aanrekening van de kosten.

Voor diffuse bronnen wordt het beleid aangescherpt. In overleg met de doelgroepen en op basis van onderzoek zal de overheid maatregelen voorstellen. Voor heel wat stoffen is aanvullend onderzoek noodzakelijk. Hier ligt ook een raakvlak met het productbeleid, dat tot de bevoegdheid van de federale overheid behoort. Hierover zal Vlaanderen de nodige afspraken maken met de federale overheid.

Nutriënten en bestrijdingsmiddelen zijn twee groepen stoffen die zwaar wegen op de waterkwaliteit. Om de diffuse nutriëntverontreiniging vanuit de landbouw terug te dringen, vormt de Nitraatrichtlijn het richtinggevende kader. Het huidige

mestbeleid zal dan ook geëvalueerd worden met het oog op die richtlijn. Vlaanderen produceert immers nog altijd te veel mest. Hoewel de Vlaamse boeren de voorbije jaren forse inspanningen hebben geleverd, worden de normen nog niet gehaald. Er wordt daarom gewerkt aan een nieuw Mestactieplan dat het mestoverschot in Vlaanderen moet wegwerken.

Door sensibilisering worden landbouwers, maar ook openbare besturen en gezinnen ertoe aangezet om minder bestrijdingsmiddelen te gebruiken.

In het Vlaamse Milieubeleidsplan van 1997 werd als doelstelling een halvering van het gebruik van bestrijdingsmiddelen tegen 2005 ten opzichte van 1990 geformuleerd. Die doelstelling blijft behouden. Voor het beheer van openbare ruimtes is het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen sinds 2004 verboden. Alleen diensten die kiezen voor een stapsgewijze afbouw kunnen dat verbod nog uitstellen. Die openbare besturen zijn decretaal verplicht om hun verbruik te rationaliseren aan de hand van een strikt reductieprogramma.

Grondwater

De Vlaamse Regering zal op basis van de Europese richtlijn Grondwater (een dochterrichtlijn van de Europese kaderrichtlijn Water in opmaak) de kwaliteitsnormen voor Vlaanderen vastleggen. Ze streeft naar concentraties in de buurt van achtergrondwaarden voor natuurlijk voorkomende stoffen in het grondwater en nulbenaderende concentraties voor synthetische stoffen. Het risico voor mens en

milieu wordt tot een aanvaardbaar en, voorzover mogelijk, tot een verwaarloosbaar niveau teruggebracht. Voor beschermde gebieden, zoals de zones die voor de drinkwaterwinning bestemd zijn, kan de overheid strengere normen opleggen om het aanbod aan drinkwater veilig te stellen.

Voor de grondwaterkwaliteit zijn de vervuilde sites een extra probleem. Die worden aangepakt in het kader van het Bodemsaneringsdecreet en het uitvoeringsbesluit Vlarembo. De Vlarem-wetgeving moet er mee voor zorgen dat er geen nieuwe verontreinigingen in het grondwater terechtkomen.

Voor de diffuse bronnen zal de aanduiding van de kwetsbare gebieden in het kader van de Nitraatrichtlijn herzien worden op basis van het grondwatermeetnet.

3.2 Organisatie en financiering van Vlaamse waterzuivering herbekeken

De huishoudelijke belasting van het Vlaamse oppervlaktewater mag dan sinds 1990 duidelijk afgenomen zijn, toch bedraagt de collectieve zuiveringsgraad in Vlaanderen begin 2005 maar 63%. Na uitvoering van het investeringsprogramma 2005 zal de bovengemeentelijke zuiveringsinfrastructuur volledig uitgebouwd zijn en zal ongeveer 80% van het huishoudelijke afvalwater collectief gezuiverd worden. Door die investeringen zal Vlaanderen de verplichtingen nakomen van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater. Vanaf 2006 zullen de investeringen zich richten op het buitengebied en op renovatie- en optimalisatiewerken.

In 2004 keurde de Vlaamse Regering een plan van aanpak goed om een aantal hangende problemen met betrekking tot de organisatie en financiering van de waterzuivering aan te pakken. Eén van de pijlers van dat plan van aanpak is een nieuwe beheersovereenkomst tussen het Vlaamse Gewest en de NV Aquafin. Daarin wordt bepaald dat de

Zoneringsplannen bieden definitieve afbakening

Waar collectieve zuivering precies aangewezen is en waar de burger zelf moet zorgen voor zuivering van het huishoudelijke afvalwater, is in Vlaanderen nog niet definitief vastgelegd. Momenteel wordt wel gewerkt aan een definitieve afbakening die bepaalt waar de bestaande infrastructuur voor collectering en zuivering nog uitgebreid moet worden. Een methodologie voor zonering werd uitgewerkt door de NV Aquafin. De NV Aquafin kreeg ook de opdracht om zoneringsplannen op te maken voor heel Vlaanderen.

De zoneringsplannen zullen aangeven welke woningen binnen de gemeente vroeg of laat worden aangesloten op het rioleringsnetwerk en welke woningen niet. Wie niet zal kunnen aansluiten, zal een individuele behandelingsinstallatie voor afvalwater (IBA) moeten plaatsen.

De VMM zal de ontwerp zoneringsplannen voorleggen aan de gemeenten, die de ontwerpen kunnen corrigeren en verfijnen. De VMM heeft die ontwerp-procedure al uitgetest in tien proefgemeenten. Op basis hiervan worden de ontwerp zoneringsplannen en de bekrachtigingsprocedure door de gemeente bijgeschaafd en in een definitieve vorm gegoten.

Ook nu al moet de particulier in gebieden waar de riolering niet aangesloten is op een centrale zuivering en in niet-gerioleerde gebieden, zelf zorgen voor de zuivering van het afvalwater. Tal van gemeenten geven een premie voor het aanleggen van een IBA. Ook het Vlaamse Gewest geeft via de Samenwerkingsovereenkomst subsidies voor IBA's. Voor meer informatie hierover kunt u terecht bij de technische dienst van uw gemeente.

NV Aquafin het ondernemingsrisico draagt en dat ze haar opdracht tegen marktconforme prijzen uitvoert. Er wordt gezorgd voor een duidelijke scheiding tussen de collectering en de zuivering van het afvalwater – een opdracht die werd toevertrouwd aan de NV Aquafin – en de inzameling van afvalwater via rioleringen, een opdracht van de gemeenten. Voor alle Vlaamse gemeenten worden zoneringsplannen opgemaakt, die vastleggen wie waar welke verantwoordelijkheden heeft. Binnen de VMM worden een ecologische en economische toezichtfunctie uitgebouwd. Die moeten waken over de ecologisch behaalde resultaten en de economische efficiëntie van de werkwijze van de NV Aquafin.

Ook de financiering van de waterzuivering werd herbekeken. De drinkwatermaatschappijen krijgen de verantwoordelijkheid over de sanering van het drinkwater dat ze leveren. Ze kunnen hiervoor een

beroep doen op derden en contracten afsluiten met de NV Aquafin, met de gemeenten of met de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. De kosten voor de zuiveringsinfrastructuur rekenen de drinkwatermaatschappijen aan hun klanten door met één enkele waterfactuur.

Gezinnen die een eigen waterwinning hebben, betalen een heffing op de waterverontreiniging. Voor de overige gezinnen wordt de heffing volledig afgeschaft.

Bedrijven betalen eveneens een bijdrage aan de drinkwatermaatschappijen. Daarnaast betalen ze een restheffing op de verontreiniging die niet is inbegrepen in de bijdrage. Bedrijven die hun afvalwater laten zuiveren op een openbare RWZI, zullen in de toekomst rechtstreeks een contract afsluiten met de NV Aquafin. De vergoeding die de bedrijven betalen aan de NV Aquafin, is fiscaal aftrekbaar.

Om de gemeenten te stimuleren om verder te investeren in hun rioleringsstelsel, worden de gemeentelijke subsidiëringsprogramma's voor rioleringen en kleinschalige waterzuiveringsinstallaties voortgezet. Het Vlaamse Gewest zal de beschikbare kredieten optimaal aanwenden, maar ook op zoek gaan naar alternatieve financieringsmechanismen om de gemeenten extra te ondersteunen. Het doel blijft het verhogen van de aansluitingsgraad van de gemeentelijke rioleringen op de RWZI's. De gemeenten zelf moeten een effectieve aansluiting van de huizen op de riolering afdwingen aan de hand van controle en handhaving.

Sinds het voorjaar van 2005 staat het subsidiebesluit inzake gemeentelijke rioleringen de Vlaamse overheid toe om subsidies voor gemeentelijke rioleringsprojecten niet alleen aan de gemeenten uit te keren maar ook aan gemeentebedrijven en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. Dergelijke samenwerkingsverbanden kunnen een oplossing aanreiken voor de vaak zware financiële, technische en organisatorische last die de aanleg en het onderhoud van rioleringen voor gemeenten met zich brengt.

Water en zuivering op één factuur

In de drinkwaterprijs zit sinds 1 januari 2005 een saneringsbijdrage verrekend. De bijdrage voor bovengemeentelijke sanering vervangt grotendeels de heffing op waterverontreiniging die vroeger aan de VMM werd betaald.

In Vlaanderen zijn de gemeenten verantwoordelijk voor de uitbouw en het beheer van de rioleringen. De NV Aquafin werd belast met de bouw en de exploitatie van de bovengemeentelijke zuivering. Tot voor kort werd de NV Aquafin gefinancierd door de Vlaamse overheid, gedeeltelijk via de opbrengsten van de heffing op de waterverontreiniging. Voortaan zijn het de drinkwatermaatschappijen die de NV Aquafin vergoeden voor de bovengemeentelijke sanering. De bovengemeentelijke bijdrage is zo berekend dat ze, bij gelijklopend verbruik, vergelijkbaar is met de vroegere heffing. Wie grondwater gebruikt (eigen waterwinners), zal wel een heffing moeten blijven betalen aan de VMM.

In feite verandert er weinig, maar de nieuwe regeling heeft het voordeel dat alle kosten voor de consumptie van drinkwater, meer bepaald de levering en de sanering van drinkwater, voor de gezinnen op één factuur samengebracht worden. De prijs, BTW inbegrepen, blijft dezelfde. Bovendien kunnen bedrijven de bijdrage nu ook als aftrekbare kost inbrengen bij de belastingen, wat bij een heffing niet het geval is.

3.3 Sanering van verontreinigde waterbodems dringt zich op

Jarenlang werd de kwaliteit van de waterbodems in de Vlaamse waterlopen negatief beïnvloed door de slechte kwaliteit van het oppervlaktewater. Nu de waterkwaliteit gestaag verbetert, rijst het omgekeerde probleem: de vervuilde waterbodems dreigen het bereiken van een goede toestand voor oppervlaktewater te hypothekeren. Ook voor het baggeren van de waterwegen en voor de scheepvaart vormt de verontreiniging van de waterbodem een hinderpaal.

Verontreinigde waterbodems moeten dus dringend gesaneerd worden. Daarbij moet worden uitgegaan van een ecologische kwaliteitsbeoordeling, bijvoorbeeld de 'Triade'-beoordeling. Over de jaren heen is er echter een historische achterstand opgebouwd in het baggeren en ruimen van de waterlopen. De belangrijkste oorzaken zijn een verhoogde toevoer van sedimenten naar de waterloop, een tekort aan verwerkings- en stortcapaciteit en een tekort aan financiële middelen.

Een sectoraal uitvoeringsplan bagger- en ruimingspecie moet inzicht geven in de omvang van het waterbodembvraagstuk. Dat uitvoeringsplan moet scenario's en oplossingen aanreiken voor de verwerking en berging van bagger- en ruimingspecie en moet een inschatting maken van de kosten. Verder is onderzoek nodig naar werkbare normen die moeten aangeven of bagger- en ruimingspecie hergebruikt kunnen worden als bodem.

De prioriteiten en de acties voor waterbodem-

sanering zullen worden vastgelegd in de bekken-beheerplannen. Een geïntegreerde benadering is essentieel: de sanering van de waterbodems heeft immers alleen zin als er tegelijkertijd inspanningen worden geleverd om de vervuilingsbronnen te saneren en de sedimenttoevoer te beperken.

3.4 Werken aan de ecologische kwaliteit: maatwerk op het terrein

Waterlopen en hun valleigebieden zijn ecologisch zeer waardevol. Het waterlopenstelsel en de oeverzones hebben ook een belangrijke functie binnen het ecologische netwerk dat Vlaanderen wil creëren door verschillende groene gebieden met elkaar te verbinden. Een goede afstemming tussen het waterlopenbeheer en het natuurbeleid is dan ook essentieel.

De Vlaamse Regering kiest voor een geïntegreerde en gebiedsgerichte aanpak, waarbij de visie op de inrichting en het beheer van een gebied kan verschillen naargelang van de functie van dat gebied (natuur, landbouw, industrie, bewoning, ...).

Het waterbeheer houdt ook zo veel mogelijk rekening met de natuurlijke werking van het watersysteem. De waterlopen moeten een ecologische minimumkwaliteit hebben wegens hun ecologische verbindingfunctie. Een goede afstemming met het natuurbeleid is onontbeerlijk om waterlopen over langere trajecten te beschermen, verontreiniging van ecologisch waardevolle waterlopen tegen te gaan, kwelzones te beschermen en de problematiek van erosie op waterlooppniveau te beheren.

Vrije vismigratie: naar een herstel van het visbestand

Vissen – althans een behoorlijk aantal soorten – moeten zich over een grotere afstand kunnen verplaatsen om te kunnen overleven. Ze trekken om een geschikte paaiplaats te vinden, om voedsel te zoeken of om te overwinteren. Ook de uitbreiding van leefgebieden en de genetische uitwisseling tussen deelpopulaties maken migratie onmisbaar voor het voortbestaan van tal van vissoorten. Ingrepen op de structuur van de waterlopen vormen dan ook vaak een bedreiging voor de vispopulatie.

Volgens het decreet Integraal Waterbeleid moet vrije vismigratie tegen 2010 mogelijk zijn voor alle vissoorten in alle hydrografische stroomgebieden en moeten nieuwe migratieknelpunten vermeden worden. De eerste jaren zal Vlaanderen zich toespitsen op waterlopen met een hoge structuurdiversiteit en waterlopen met bedreigde soorten. Momenteel werken alle waterloopbeheerders samen aan vrije vismigratie op een netwerk van zo'n 3.000 km prioritaire waterloop. Maar ook op andere waterlopen vermijden de waterloopbeheerders waar mogelijk nieuwe barrières voor vissen. Dit aspect van het waterloopbeheer zal aan de hand van een uitvoeringsbesluit bij het decreet Integraal Waterbeleid concreet ingevuld worden. Voor meer informatie over vismigratie verwijzen we naar de website www.vismigratie.be.

A clear glass is shown against a light blue background. A single, large water droplet is captured in mid-air, falling from the center of the glass's rim. The glass is empty, and the background is a soft, gradient blue.

VAN AL HET WATER
TER WERELD IS
MAAR 0,6% BRUIKBAAR
ALS DRINKWATER

4 | Duurzaam omgaan met water

De afgelopen jaren zijn de inspanningen om rationeel om te gaan met water aanzienlijk opgedreven. Voor we echter kunnen spreken van een duurzaam watergebruik, is er nog een weg af te leggen. Vlaanderen is immers nog steeds de Europese nummer één als het gaat over de druk op de zoetwaterreserves. Dit hoofdstuk licht de voorwaarden voor een duurzaam watergebruik in Vlaanderen toe.

4.1 Waar willen we naartoe?

De laatste tien jaar is de hoeveelheid water die onttrokken wordt voor gebruik door de gezinnen, de industrie en de landbouw lichtjes verminderd. Toch vraagt een duurzaam watergebruik extra inspanningen van al deze sectoren.

Op korte termijn legt de Vlaamse Regering de volgende doelstellingen op aan het watergebruik:

- afname van het drinkwatergebruik bij de bevolking tot 215 miljoen m³/jaar;
- toename van het hemelwatergebruik bij de bevolking tot 30 miljoen m³/jaar;
- afname van het industriële watergebruik (exclusief koelwater) tot 430 miljoen m³/jaar;
- afname van het totale watergebruik voor de landbouw tot 43 miljoen m³/jaar.

Bij het nemen van maatregelen om die doelstellingen te bereiken, zal rekening gehouden worden met de economische gevolgen ervan. Waterbesparingstudies moeten zorgen voor de nodige onderbouwing van de maatregelen.

4.2 Een sluitend voorraadbeheer

Watervoorraden zijn erg waardevol voor onze maatschappij. Spaarzaam omgaan met de bestaande voorraden is dus nodig om weer meer evenwicht in de waterbalans te krijgen. De basisregel is dat water van een hoge kwaliteit alleen gebruikt wordt voor toepassingen die dat echt vereisen: we spreken van het diversifiëren van de waterbron.

Hergebruik en het gebruik van alternatieve waterbronnen zijn onmisbare pijlers van deze aanpak. De Vlaamse Regering moedigt het gebruik van hemelwater aan en stimuleert de aanleg van hemelwaterputten met subsidies. Bij nieuwbouw is een hemelwaterput verplicht. Meer informatie hierover vindt u bij krachtlijn 2 'Water voor de mens'.

In de industrie zal het gebruik van grijswater

(regenwater en gezuiverd effluentwater) als alternatief voor grondwater aangemoedigd worden. Hiertoe plant de Vlaamse Regering subsidies voor de aanleg van grijswatercircuits in regio's met bedreigde watervoerende lagen.

4.3 Duurzaam watergebruik vraagt bewustwording

Een groeiend bewustzijn van de waarde van water is noodzakelijk om het watergebruik door alle doelgroepen te doen dalen. Een mix van economische en sociale instrumenten kan helpen om een aangepast gedrag ingang te doen vinden.

In de eerste plaats wordt de prijzenstructuur van het drinkwater aangepast. Een economische analyse die Vlaanderen uitvoert in het kader van de Europese kaderrichtlijn Water, zal hiervoor de basis vormen. Van elke doelgroep wordt een redelijke bijdrage gevraagd om de kosten terug te winnen in overeenstemming met het principe dat de vervuiler en de gebruiker betalen.

Als er watertekort optreedt, krijgt de menselijke consumptie resoluut voorrang. Voor de relevante waterwegen en de onbevaarbare waterlopen van eerste categorie worden laagwaterscenario's opgesteld die de prioriteiten vastleggen bij lage waterstanden.

4.4 Uitdagingen voor de drinkwatervoorziening

De levering van water voor menselijke consumptie is wegens het belang voor de volksgezondheid één van de belangrijkste nutsvoorzieningen. Sinds begin vorige eeuw hebben Vlaanderen en België dan ook geïnvesteerd in een distributienet voor drinkwater. Onze duurzame drinkwatervoorziening is geregeld in het decreet betreffende water bestemd voor menselijke aanwending van 24 mei 2002 (het Drinkwaterdecreet). Dat decreet is er niet alleen op gericht de volksgezondheid te vrijwaren

en het leefmilieu te beschermen, er zijn ook sociale en economische elementen aan verbonden.

Concreet liggen de voornaamste uitdagingen in een optimalisering van de productiecapaciteit. De productie van drinkwater moet ook aangepast worden aan de nieuwe eisen. Zo moet het loodgehalte in het drinkwater verminderd worden.

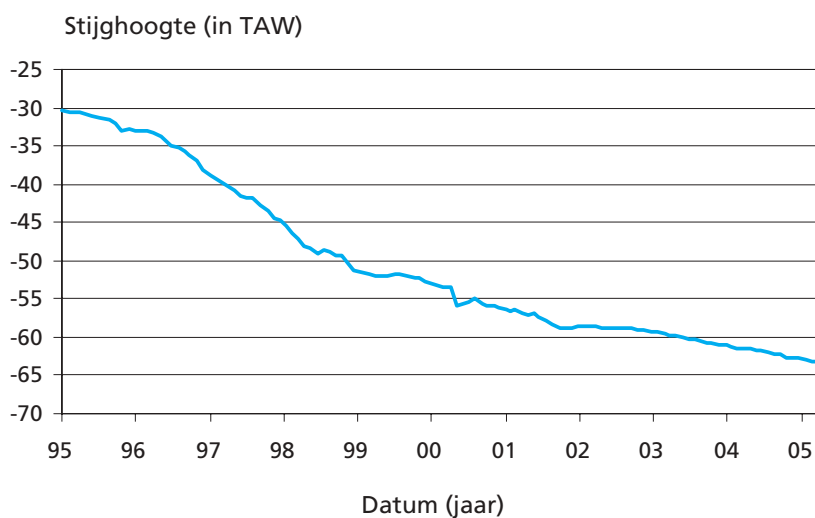
De drinkwaterproductie blijft een taak van de gemeenten of van de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. De Vlaamse Regering is ervan overtuigd dat een drinkwaterdistributie onder de verantwoordelijkheid van de overheid de beste garanties biedt voor het beschermen van de volksgezondheid. Privatisering van de drinkwatervoorziening is dan ook geen optie in Vlaanderen.

Grondwater: zo veel mogelijk sparen

In bepaalde regio's in Vlaanderen worden de grondwaterlagen met uitputting bedreigd. Het meest uitgesproken is deze problematiek voor de Sokkel. De Sokkel is een watervoerende laag die onder de provincies Oost- en West-Vlaanderen ligt.

Om het grondwatersysteem te herstellen, is het belangrijk het aanboren van grondwater te beperken tot toepassingen waarbij grondwater onmisbaar is voor het productieproces. Concreet wordt voor de Sokkel een afname van 75% van het vergunde debiet aan onttrekkingen vooropgesteld ten opzichte van 1 januari 2000. Op basis van grondwatermodelleringen worden ook voor andere bedreigde of verontreinigde watervoerende lagen doelstellingen en herstelprogramma's op papier gezet. Die herstelprogramma's leggen concreet vast hoe de doelstellingen bereikt kunnen worden.

Een sturend beleid op het vlak van vergunningen en heffingen kan die doelstellingen kracht bijzetten. Zo wordt onderzocht hoe heffingen regulerend en gebiedsgericht uitgewerkt kunnen worden. De laag- en gebiedsfactor in de grondwaterheffing kan bijvoorbeeld worden aangepast aan de watervoerende laag.

Deze grafiek toont de zeer sterk dalende trend van de waterstand in de Sokkel te Zonnebeke.

5 | Naar een meer geïntegreerd waterbeleid

Om de eerste vier krachtlijnen van de waterbeleidsnota waar te maken, moet Vlaanderen komen tot een degelijk onderbouwd en geïntegreerd waterbeleid. Ook een verregaande afstemming met de ruimtelijke ordening moet concreet vorm krijgen. In deze vijfde krachtlijn wordt duidelijk hoe de Vlaamse Regering het integraal waterbeleid in Vlaanderen gestalte wil geven.

5.1 Een integrale aanpak van de waterketen

De Vlaamse Regering streeft naar een integrale aanpak van de waterketen. De waterketen is het geheel van activiteiten in verband met water dat bestemd is voor menselijke aanwending of in verband met de collectering en de zuivering van afvalwater.

De drinkwatermaatschappijen moeten bijdragen aan de sanering van het water dat ze leveren en produceren. Die maatregel stelt de drinkwatermaatschappijen verantwoordelijk voor de hele waterketen. Meer informatie hierover vindt u ook bij krachtlijn 3 (onder 3.2, Organisatie en financiering van de Vlaamse waterzuivering herbekeken).

5.2 Onderbouwing van het waterbeleid

Het waterbeleid voor de komende jaren ligt verankerd in het decreet Integraal Waterbeleid, dat in 2003 werd goedgekeurd. Om de bepalingen van dat decreet ook praktisch uitvoerbaar te maken, zal de Vlaamse Regering nu ook werk maken van de nodige uitvoeringsbesluiten.

Om de samenwerking tussen de verschillende bestuurlijke niveaus en beleidsdomeinen in de

praktijk te brengen is er behoefte aan operationele overleg- en coördinatiestructuren. Voor de formele instelling van de CIW en voor de oprichting van de bekkenoverlegstructuren – het bekkenbestuur, het bekkensecretariaat en de bekkenraad uit het decreet Integraal Waterbeleid – komt er een uitvoeringsbesluit bij het decreet.

Voor het deelbekkenniveau voorziet het decreet in de oprichting van waterschappen. Vooral op het lokale niveau is het waterlopenbeheer een complexe situatie. De Vlaamse Regering zal de deelbekkenwerking dan ook stimuleren tot samenwerking op het vlak van beheer van onbevaarbare waterlopen.

Daarnaast moet het waterbeleid ook financieel en wetenschappelijk onderbouwd worden. De Vlaamse Regering zal hiervoor binnen de beschikbare ruimte middelen vrijmaken.

In deze brochure en in de waterbeleidsnota is op verschillende plaatsen aangegeven waar extra onderzoek nodig is. Verder onderzoek in bestaande waterkrachtcentrales op waterwegen en waterlopen moet extra gegevens opleveren over de haalbaarheid, de efficiëntie en de visvriendelijkheid van energiewinning op basis van waterkracht.

niveau	organisatie	planning
Internationaal stroomgebiedsdistrict	Internationale riviercommissies (ISC/IMC)	Internationale stroomgebiedbeheerplannen
Vlaanderen	Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW)	Vlaamse stroomgebiedbeheerplannen
		Waterbeleidsnota
Bekken	Bekkenstructuren	Bekkenbeheerplannen
Deelbekken	Waterschappen	Deelbekkenbeheerplannen

schematische voorstelling van de organisatie en de planning van het integraal waterbeleid zoals voorzien in het decreet Integraal Waterbeleid

De organisatie van het waterbeleid hertekend

Het watersysteem vormt de basiseenheid voor een integraal waterbeleid. De watersystemen worden geografisch ingedeeld in stroomgebieden en stroomgebiedsdistricten, in overeenstemming met de Europese kaderrichtlijn Water. Op het niveau van het Vlaamse Gewest is er een verdere opdeling in bekkens en deelbekkens. Door die indeling wordt het integraal waterbeleid gebiedsgericht benaderd en krijgen zelfs de problemen van de kleinste waterlopen aandacht. Die benadering vraagt een hertekening van de huidige organisatie van het waterbeleid, die sterk versnipperd is, met verspreide bevoegdheden op alle niveaus van het beleid.

Geografische indeling

In het Vlaamse Gewest liggen vier stroomgebieden: het stroomgebied van de Schelde, van de Maas, van de IJzer en van de Brugse Polders.

Om te voldoen aan de verplichtingen van de kaderrichtlijn, worden de stroomgebieden toegewezen aan stroomgebiedsdistricten, die in het geval van Vlaanderen allemaal grensoverschrijdend zijn. Voor de Schelde en de Maas zijn dat de internationale stroomgebiedsdistricten van de Schelde en de Maas. De twee kleinere stroomgebieden van de IJzer en de Brugse Polders zijn uit praktische overwegingen toegevoegd aan het stroomgebiedsdistrict van de Schelde.

Op het grondgebied van Vlaanderen worden de stroomgebieden verder opgedeeld in bekkens. In totaal zijn er in Vlaanderen elf bekkens: de bekkens van de IJzer, de Brugse polders, de Gentse kanalen, de Beneden-Schelde, de Leie, de Boven-Schelde, de Dender, de Dijle, de Zenne, de Demer en de Nete.

De bekkens worden verder opgedeeld in deelbekkens.

Organisatie en overleg

Op het niveau van de **stroomgebiedsdistricten** spelen de internationale riviercommissies een cruciale rol. Dat zijn de Internationale Maascommissie (IMC) en de Internationale Scheldec commissie (ISC) voor de internationale stroomgebiedsdistricten van Maas en Schelde. Die commissies zijn belast met de coördinatie van het waterbeleid binnen het stroomgebiedsdistrict in kwestie en met de opmaak van de internationale stroomgebiedbeheerplannen.

Om het integraal waterbeleid op het niveau van het **Vlaamse Gewest** te coördineren en te organiseren, werd de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW) opgericht. De CIW is een overlegplatform dat waakt over de beleidsafstemming op het hoogste ambtelijke niveau.

De CIW is verantwoordelijk voor de voorbereiding, de opvolging en de controle van het integraal waterbeleid op niveau van het Vlaamse Gewest. Ze waakt ook over een uniforme aanpak van de bekkenwerking en zal de beslissingen van de Vlaamse Regering op het vlak van integraal waterbeleid uitvoeren. De CIW vervult een sleutelpositie in de planning van het integraal waterbeleid op de verschillende niveaus. Ze is belast met de voorbereiding van de Vlaamse waterbeleidsnota en de methodologie van de waterbeheerplannen. Ze bereidt de Vlaamse inbreng van de internationale stroomgebiedbeheerplannen voor en bewaakt de afstemming tussen de plannen op de verschillende niveaus.

Op het niveau van de **bekkens** worden een bekkenbestuur, een bekkensecretariaat en een bekkenraad ingesteld.

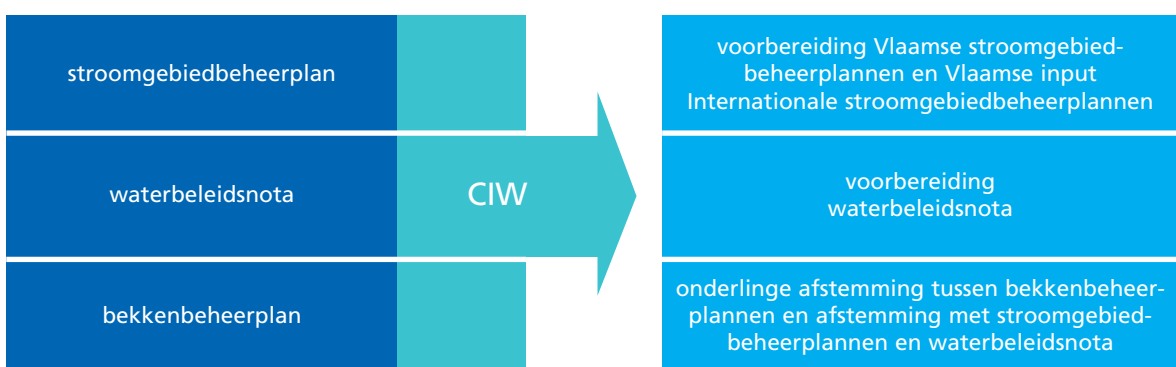
Het *bekkenbestuur* maakt het politieke niveau van het bekken uit. Er zetelen vertegenwoordigers in van het Vlaamse Gewest en mandatarissen van de provincies en de deelbekkens. De voorzitter van het bekkenbestuur is de provinciegouverneur van één van de provincies die deel uitmaken van het bekken.

Het *bekkensecretariaat* is de ambtelijke pijler die belast is met de dagelijkse werking van het bekken. Het bekkensecretariaat bereidt het ontwerp van het bekkenbeheerplan en het bekkenvoortgangsrapport voor. Het secretariaat organiseert ook het openbaar onderzoek over het ontwerpplan en voert alle andere taken uit die het bekkenbestuur opdraagt.

Elk bekken krijgt ook een *bekkenraad*, een vertegenwoordiging van de maatschappelijke belangengroepen die betrokken zijn bij het integraal waterbeleid. De samenstelling van de bekkenraad hangt af van de specifieke behoeften en de eigenheid van het bekken. De bekkenraad verstrekt advies over het ontwerp van bekkenbeheerplan en het ontwerp van voortgangsrapport.

Om de verschillende waterbeheerders op het niveau van de **deelbekkens** – het Vlaamse Gewest, de provincies, de gemeenten, de polders en de wateringeng – aan te zetten tot meer overleg en tot samenwerking te verplichten, worden waterschappen opgericht. Een waterschap is een samenwerkingsverband tussen de verschillende waterbeheerders in één of meer deelbekkens. De provincies moeten het initiatief nemen om een waterschap op te richten.

Het decreet Integraal Waterbeleid geeft als bevoegdheden aan de waterschappen: het deelbekkenbeheerplan opmaken, advies verlenen over het bekkenbeheerplan, een bevoegdheidsverdeling opstellen voor de waterwegen en de onbevaarbare waterlopen voor een betere samenhang van het waterbeheer.

De CIW vervult een sleutelpositie in de planning van het integraal waterbeleid op de verschillende niveaus.

Over het decreet Integraal Waterbeleid en de nieuwe organisatie van het waterbeleid is een brochure uitgegeven: Het decreet Integraal Waterbeleid. Mijlpaal voor het Vlaamse waterbeleid. U kunt die brochure verkrijgen via het Waterloket (telefonisch op het nummer 0800 99 004 of via info@waterloketvlaanderen.be).

5.3 Een doorgedreven afstemming met de ruimtelijke ordening

Water moet steeds meer een belangrijk ordenend principe worden voor de ruimtelijke ordening in Vlaanderen. Daarom moeten het waterbeleid en de ruimtelijke ordening verregaand op elkaar afgestemd worden.

Die afstemming moet vorm krijgen op het terrein. Zo zal de watertoets toegepast worden in het kader van stedenbouwkundige vergunningen. Specifiek voor de opvang en de infiltratie van hemelwater keurde de Vlaamse Regering een gewestelijke stedenbouwkundige verordening goed. De komende jaren zal nauwlettend worden toegekeken op de toepassing van deze verordening. De maatregel werd uitvoerig besproken onder de eerste krachtlijn.

Ook de planvorming van het waterbeleid en de ruimtelijke ordening moeten naar elkaar toegroeien. Algemeen wordt er gestreefd naar een maximale wisselwerking tussen de waterbeheerplannen en de ruimtelijke planningsprocessen. De principes 'ruimte voor water' en 'vasthouden - bergen - afvoeren' worden vertaald in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen.

Het watersysteem krijgt op die manier meer gewicht in de ruimtelijke planning. Zo moet bebouwing vermeden worden in zones met een grote kans op wateroverlast. Ook de aanduiding van overstromingsgebieden en oeverzones zal leiden tot ruimteclaims. Om op een natuurlijke manier te kunnen evolueren, heeft het watersysteem immers ruimte nodig.

De watertoets, preventie in de planningsfase

Integraal waterbeleid vraagt om een grote samenhang tussen waterbeleid en ruimtelijk beleid en streeft naar meer 'ruimte voor water'. Het watersysteem is immers één van de ordenende principes in de ruimtelijke ordening. Het is dan ook belangrijk de impact van de ruimtelijke ordening op het watersysteem al in de planningsfase te onderkennen. Het decreet Integraal Waterbeleid heeft daarom de watertoets ingevoerd.

De watertoets heeft als doel de eventuele schade van plannen, programma's en vergunningen aan het watersysteem in een vroeg stadium te evalueren en de kansen voor het watersysteem zo veel mogelijk te benutten. Bij elke beslissing over een vergunning, een plan of een programma moet de betrokken overheid de impact op het watersysteem evalueren in het licht van de doelstellingen en de beginselen van het integraal waterbeleid. De toets moet er onder meer voor zorgen dat verkavelingen en woningen niet meer in overstromingsgevoelige gebieden komen te liggen.

De Vlaamse Regering zal in de loop van 2005 nadere regels vaststellen voor de uitvoering van de watertoets. Op basis van de eerste ervaringen kunnen die regels indien nodig herzien worden.

5.4 Meewerken aan een internationaal waterbeleid

Om het waterbeleid in Vlaanderen op een gedegen manier te voeren, wil de Vlaamse Regering ook meewerken aan het internationale waterbeleid.

De bestaande Europese richtlijnen op het vlak van water worden in versneld tempo in eigen wetgeving omgezet. De Vlaamse Regering wil in de toekomst veroordelingen voor het niet tijdig of niet correct naleven van Europese richtlijnen vermijden en wil meewerken aan de totstandkoming van nieuwe Europese regelgeving.

De Vlaamse Regering hecht ook veel belang aan samenwerking over de grenzen heen. Dat internationale overleg wordt ook uitgewerkt op bekenniveau. Met de Nederlandse tegenhangers bestaat dat overleg al. Soortgelijke overlegmomenten met het Waalse Gewest, het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en Frankrijk worden op de

agenda gezet. Ten slotte is ook op deelbekken-niveau een grensoverschrijdende samenwerking nuttig, onder meer om het beleid op het vlak van wateroverlast en verdroging te vergemakkelijken.

Voor de schade die zich in Nederland voordoet als gevolg van grondwaterwinningen in Vlaanderen en omgekeerd wordt – volgens de Benelux-beschikking – een gelijkwaardige beoordeling en aanpak uitgewerkt.

De Vlaamse Regering wil ook de ontwikkelings-samenwerking op het vlak van water stimuleren. Zo ging Vlaanderen het engagement aan om mee te werken aan de doelstelling om tegen 2015 wereldwijd het aantal mensen zonder toegang tot drinkbaar water en sanitaire voorzieningen, hygiëne en waterzuivering, te halveren. Meer informatie hierover vindt u op de website van het Vlaams Partnerschap Water voor Ontwikkeling (www.watervoorontwikkeling.be).

Scaldit, transregionaal samenwerken rond de Schelde

Voor de stroomgebiedsdistricten van Schelde en Maas neemt Vlaanderen deel aan de bestaande internationale riviercommissies. Van 2003 tot 2006 loopt bij de Internationale Scheldecommissie (ISC) een internationaal project Scaldit, waarbij zes partners uit vijf regio's van drie landen samenwerken om oplossingen uit te werken voor de Schelde. Op de website van Scaldit (www.scaldit.org) vindt u meer gedetailleerde informatie over dit project.

5.5 Een waterbeleid voor iedereen

Integraal waterbeleid heeft pas kans op slagen als alle sectoren van de maatschappij betrokken worden. Onder meer met deze brochure over de waterbeleidsnota wil de Vlaamse Regering haar visie op het waterbeleid dat ze wil voeren ook voor een ruimer publiek toegankelijk maken. Omdat informatie over het waterbeleid broodnodig is, onder meer bij lokale overheden en openbare diensten, wil de Vlaamse Regering de bestaande informatie- en communicatiekanalen verder ondersteunen: nieuwe plannen en regelgeving doen de behoefte aan informatie immers alleen maar toenemen.

Naast informatie krijgt ook publieke inspraak veel aandacht in het integraal waterbeleid. Zo krijgen alle betrokken partijen, overheden, belangengroepen en watergebruikers de kans hun zeg te doen.

Op die manier wordt de beschikbare kennis, die verspreid is over verschillende instanties en individuen, optimaal benut.

Elk waterbeheerplan doorloopt een hele procedure voor het definitief wordt vastgesteld. Het openbaar onderzoek is een belangrijke fase in die procedure. Tijdens het openbaar onderzoek over het waterbeheerplan wordt de bevolking geraadpleegd en kunnen de maatschappelijke belangengroepen hun advies geven. Over het opstellen van het waterbeheerplan is er ook minstens één informatie- en inspraakvergadering. Gedurende een bepaalde periode kan iedereen het ontwerpplan inkijken bij het gemeentebestuur. De CIW en de bekkensecretariaten kondigen het openbaar onderzoek aan in kranten, op radio en televisie, en via e-mail en internet.

Op de website www.ciwvlaanderen.be vindt u meer informatie over het integraal waterbeleid in Vlaanderen.

Nawoord

Nu de eerste waterbeleidsnota een feit is, heeft Vlaanderen een duidelijk zicht op de koers die het waterbeleid de komende jaren zal varen. Vijf krachtlijnen behandelen elk een verschillend aspect van watersysteem en waterketen, en ondersteunen samen de geïntegreerde aanpak van het waterbeleid met oog voor economische, ecologische en sociale functies.

Het decreet Integraal Waterbeleid bepaalt dat de waterbeleidsnota minstens om de zes jaar wordt herzien. Die termijn is ingegeven door de timing van de stroomgebied- en de bekkenbeheerplannen. Maar de waterbeleidsnota kan op initiatief van de Vlaamse Regering ook vroeger worden herzien. De waterbeleidsnota kan zo inspelen op nieuwe inzichten en ontwikkelingen in het waterbeleid.

Acties en maatregelen vinden we in de waterbeleidsnota niet terug. De omzetting naar de praktijk, de concrete uitvoering op het terrein en de verfijning per gebied zullen vorm krijgen in de verschillende waterbeheerplannen op het niveau van de stroomgebieden, de bekkens en de deelbekkens.

Integraal waterbeleid heeft pas kans op slagen als alle sectoren van de samenleving betrokken worden. Bij de verdere uitwerking van het integraal waterbeleid is dan ook ruimschoots plaats gemaakt voor de inbreng van alle sectoren en de inspraak van de bevolking. In de toekomst moet Vlaanderen daardoor beschikken over waterbeheerplannen die op de medewerking van alle betrokkenen kunnen rekenen.

Verklarende woordenlijst

Actief peilbeheer	ingrijpen in de oppervlaktewaterhuishouding om de waterhuishouding – bij voldoende kwaliteit – te optimaliseren ten gunste van het landgebruik
Afkoppelen (van hemelwater)	hemelwater gescheiden opvangen zodat het niet in de riolen terechtkomt en opnieuw gebruikt kan worden voor huishoudelijke of industriële toepassingen
Bekken	onderverdeling van een stroomgebied op Vlaams niveau
Bestrijdingsmiddel	stof die wordt aangewend tegen onkruid (herbiciden), insecten (insecticiden), schimmels (fungiciden) of andere ongewenste organismen
Biodiversiteit	variabiliteit onder levende organismen van welke herkomst ook, die de diversiteit binnen soorten, tussen soorten en van ecosystemen omvat
Bodemerosie door water	fenomeen waarbij bodemmateriaal onder de invloed van regen en afstromend water wordt losgemaakt en over een bepaalde afstand wordt getransporteerd
Bovengemeentelijk investeringsprogramma	een door de Vlaamse Regering jaarlijks goedgekeurde lijst van werkzaamheden om de bovengemeentelijke afvalwaterzuiveringsinfrastructuur (RWZI's, collectoren, pompstations, overstorten ...) te realiseren
Code van de goede landbouwpraktijken	een praktijkhandboek met nuttige tips, technieken en aanbevelingen waarmee individuele land- en tuinbouwers aan de slag kunnen om mee de basiskwaliteit te helpen respecteren.
Collector	afvalwaterleiding die de gemeentelijke riolering verbindt met een rioolwaterzuiveringsinstallatie
Decreet Integraal Waterbeleid	decreet dat de contouren vastlegt van het waterbeleid in Vlaanderen en tevens de omzetting is van de Europese kaderrichtlijn Water naar de Vlaamse regelgeving
Diffuse verontreiniging	verontreiniging afkomstig uit niet-gelocaliseerde bronnen, bijvoorbeeld het verkeer of de landbouw
Drainage	afvoer van overtollig water
Duurzaam watergebruik	watergebruik dat gericht is op eenzelfde dienstverlening met minder water (bijvoorbeeld een efficiëntere toiletspoeling), de vervanging van hoogwaardig water door water van lagere kwaliteit (bijvoorbeeld vervanging van leidingwater door hemelwater) en een vermindering van de waterverontreiniging (bijvoorbeeld schoonmaakmiddelen in correcte dosering gebruiken)
Grijswater	in industriële context duidt de term 'grijswater' op regenwater en gezuiverd effluentwater als alternatief voor grondwater. Grijswater is weliswaar niet drinkbaar, maar wel zuiver genoeg voor gebruik in industriële processen. Grijswater wordt meestal gebruikt in de context van huishoudelijk afvalwater dat bestaat uit spoel- en waswater uit de keuken, badkamer en wastafels en van wastobbes en wasautomaten.
Grondwater	water beneden het grondoppervlak, meestal beperkt tot water onder de grondwater-spiegel
Hemelwater	water van regen, sneeuw en hagel
Infiltratie	indringing van water in de bodem
Integraal waterbeheer	recente visie op het waterbeleid, die alle functies van het watersysteem mee in beschouwing neemt
Europese kaderrichtlijn Water	Europese Richtlijn 2000/60/EG die de krijtlijnen trekt voor het integraal waterbeleid in de Europese lidstaten
Gecontroleerd overstromingsgebied	onbewoond, laaggelegen landsgedeelte langs een tijrivier, dat op gecontroleerde wijze wordt gebruikt als overstromingsgebied

Nitraatrichtlijn	Europese Richtlijn 91/676/EEG ter bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten van de landbouw
Nutriënten	plantenvoedingsstoffen (stikstof en fosfor). In overmatige concentratie geven nutriënten in oppervlaktewater aanleiding tot eutrofiëring (explosieve algengroei).
Overstorten	lozen van ongezuiverd afvalwater op oppervlaktewater door rioolstelsels of rioolwaterzuiveringsinstallaties bij hevige regenval
Puntbron	emissiebron die duidelijk aanwijsbaar en beheersbaar is (bijvoorbeeld afvalwaterlozingspunt van een bedrijf)
Risicokaarten	kaarten die het risico op een overstroming weergeven
Sigmaplan (geactualiseerd)	plan van de Vlaamse overheid dat de bewoners langs de Zeeschelde en haar bijrivieren moet beschermen tegen overstromingen
Sokkel	watervoerende laag die onder de provincie Oost- en West-Vlaanderen gelegen is
Stroomgebied	landoppervlakte die de neerslag die erop valt, via grachten, beken en zijrivieren naar de rivier afvoert
Stroomgebiedsdistrict	afgebakend geheel van een stroomgebied met kleinere stroomgebieden, het bijbehorende grondwater en kustwateren
Verdroging	vermindering van de waterinhoud van de grondwaterlagen en de bodem door menselijke invloeden
Vismigratie	trek van vissen om een geschikte paaiplaats te vinden, om voedsel te zoeken of om te overwinteren
Wateraudit	gedetailleerde analyse van het waterverbruik binnen een bedrijf
Waterbodem	bodem van een oppervlaktewater die altijd of een groot deel van het jaar onder water staat
Waterkwantiteitsmodel	computermodel dat het natuurlijke afstromingsgedrag van een waterloop nabootst
Watersysteem	het geheel van oppervlaktewater, grondwater, flora en fauna in en rondom het water, met inbegrip van alle bijbehorende chemische, fysische en biologische processen
Wartertoets	evaluatie die als doel heeft in een vroeg stadium over mogelijke schadelijke effecten van plannen, programma's en vergunningen op het watersysteem te adviseren en ze te beoordelen
Zoneringsplan	plan dat per gemeente aanwijst waar collectieve zuivering aangewezen is en waar de burger zelf moet zorgen voor zuivering van het huishoudelijke afvalwater

Afkortingen

CIW	Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid
GOG	Gecontroleerd Overstromingsgebied
IBA	Individuele Behandelingsinstallatie voor Afvalwater
IMC	Internationale Maascommissie
ISC	Internationale Scheldecommissie
MINA-raad	Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen
RSV	Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen
RWZI	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
TEN	Trans-Europees Netwerk

Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid

A. Van de Maelestraat 96, 9320 EREMBODEGEM
T 053 72 65 07, ciw-sec@vmm.be
www.ciwvlaanderen.be

NUTTIGE ADRESSEN

AMINAL - afdeling Water

(Administratie Milieu-, Natuur, Land- en Waterbeheer),
Ferrarisgebouw, Koning Albert II laan 20 bus 16,
1000 BRUSSEL, T 02 553 21 34,
water@lin.vlaanderen.be, www.mina.be

AROHM (Administratie Ruimtelijke Ordening,
Huisvesting en Monumenten en Landschappen),
Ferrarisgebouw, Koning Albert II laan 20 bus 7,
1000 BRUSSEL, T 02 553 83 11,
arohm@lin.vlaanderen.be, www.arohm.be

AWZ (Administratie Waterwegen en Zeewezen),
Ferrarisgebouw, Koning Albert II laan 20 bus 5,
1000 BRUSSEL, T 02 553 77 27, awz@lin.vlaanderen.be,
www.awz.be

Departement LIN, afdeling Beleid,
Ferrarisgebouw, Koning Albert II laan 20 bus 2,
1000 BRUSSEL, www.lin.vlaanderen.be

SVW (Samenwerking Vlaams Water),
Mechelsesteenweg 64, 2018 Antwerpen,
T 03 244 07 50, secretariaat@svw.be, www.svw.be

VMM (Vlaamse Milieumaatschappij),

A. Van de Maelestraat 96, 9320 EREMBODEGEM,
T 053 72 62 11, info@vmm.be, www.vmm.be

VVP (Vereniging van de Vlaamse Provincies),
Albertinaplein 2, bus 4, B 1000 Brussel, T 02 512 11 52,
vvp.studiedienst@vlaamseprovincies.be,
www.vlaamseprovincies.be

VVPW (Vereniging van Vlaamse Polders en
Wateringen), Kortestraat 1, 3990 PEER, T 011 61 15 85,
fr.creemers@vvpw.be, www.vvpw.be

VVSG (Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten),
Paviljoenstraat 7 - 9, 1030 BRUSSEL,
T 02 211 55 00, info@vvsg.be, www.vvsg.be

Colofon

SAMENSTELLING EN EINDREDACTIE

Lieve De Roeck en Sophie Puype

COPYWRITING

Katelijne Norga

LAY-OUT

Dries Vermaut

REDACTIERAAD

Kobe Boussauw, Marc Buysse, Marie-Paule De Vroede -
Vanderlinden, Ludo Plessers, Maud Plouy, Marie-Paule de
Poorter, Jan Spaas, Astrid van Vosselen

MET DANK AAN

Katrien Bosman, Elly Branswijck, Leentje De Backer, Michele
De Clercq, Els De Putter, Lutgarde Fleurinck, Maarten Goris,
Kathy Haustraete, Tom Moortgat, Hilde Nechelput,
Kristien Spillebeen, Adelheid Vanhille, Kor Van Hoof,
Liesbeth Van Snick, Veronique Vens

FOTOGRAFIE

Yves Adams, Jan Caudron, Danny Terryn, Rollin Verlinde,
Blaarmeersen-archief, VMM-archief

BROCHURES ZIJN TE BESTELLEN BIJ

CIW-secretariaat
A. Van de Maelestraat 96
9320 Erembodegem
T 053 72 65 07
F 053 70 42 76
ciw-sec@vmm.be

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Frank van Sevenscoten, voorzitter CIW

DEPOTNUMMER

D/2005/6871/024

